

Introducció

L'interès dels acadèmics per la traductologia i, a dins d'aquesta, per l'estudi de la traducció especialitzada s'acosta cada vegada més a la realitat de la nostra societat. De forma progressiva, els pobles, les nacions i els estats amb llengües i cultures diferents s'interessen els uns pels altres i estableixen relacions que abasten tots els camps de l'existència humana. La cultura traspasa les fronteres, els resultats de la ciència es difonen en fòrums internacionals, les empreses de tot tipus intenten expandir el mercat que abasten a països veïns o llunyans, les multinacionals estableixen factories als diferents països i les especialitzen en productes que després arribaran a persones d'arreu del món, acompanyats de la documentació pertinent. Els estats fan polítiques internacionals i s'associen en organismes supranacionals; contaminats d'aquesta seguretat transnacional, els ciutadans viatgen a països que volen conèixer, de vegades s'hi estableixen, i fins i tot els delinqüents exerceixen en un àmbit interestatal. Tots aquests intercanvis entre fronteres tenen una cosa en comú: impliquen comunicació.

Acadèmics, científics, tècnics, empresaris, comercials, polítics, delinqüents, jutges, advocats, ciutadans... i traductors. Tots ells viuen i treballen en un món d'intercanvis comunicatius que es desenvolupen en un *mercat de béns i serveis*. El treball dels traductors, però, no comença amb la societat moderna, sinó que compta amb una *història mil·lenària*. Al llarg d'aquesta tradició, la societat ha recorregut un camí desigual en la seua relació amb els traductors. Societats amb circumstàncies distintes, que consideraven en graus diferents la importància dels intercanvis amb civilitzacions i cultures diverses, han conferit major o menor rellevància a aquest agent social. Des de dinasties privilegiades fins a esclaus i servents, des de classes influents i properes als dirigents fins a treballadors anònims i alienats, aquests professionals s'han vist tractats de les formes més dispars i, en l'actualitat, totes aquestes diferències conviuen en un sol moment i distingeixen elits i serfs de traductors.

També les institucions de coneixement han tractat la traducció de forma heterogènia. Alguns teòrics s'hi han interessat, l'han practicada i hi han reflexionat,

mentre que d'altres han ignorat o maltractat l'esforç traductor. En termes generals, la professió s'ha desenvolupat apartada de l'àmbit acadèmic durant molt temps i ha evolucionat de forma autònoma a la reflexió teòrica amb mecanismes i tendències que aquesta desconeix. Les excepcions, comptades, s'han restringit en gran mesura a un sol tipus de traducció, la traducció bíblica o literària, i han romàs allunyades de l'exercici quotidià, de la comunicació intercultural que exigeix dia a dia l'activitat social humana.

Les darreres dècades han vist créixer exponencialment la reflexió sobre la traducció. Dins d'aquest interès, els estudiosos de la traducció han anat acostant-se als professionals i diverses veus, traductors en exercici i acadèmics, reclamen ara *l'enfocament professional en l'estudi de la traducció*. Després de superar (amb poques excepcions) la visió interlingüística d'aquesta activitat i arribar a una perspectiva comunicativa on es té en compte la traducció com a procés, com a text i com a activitat sociocultural simultàniament, la traductologia ofereix unes condicions òptimes per acollir l'estudi de la traducció com a intercanvi socioeconòmic, i del traductor com a agent del mercat de béns i serveis, on lluita per fer compatibles les seues necessitats amb les de la resta de la societat. En definitiva, la traductologia necessita saber què fan, què diuen i què són els traductors.

Les reflexions que tracten la traducció com un intercanvi de serveis naixen majoritàriament dels mateixos professionals, mentre que són encara molt escasses entre els acadèmics. En conseqüència, els estudis existents s'ajusten als camps en què s'especialitza el traductor i s'estudien els tipus de traducció que vertebraren la distribució laboral dels professionals. En aquests estudis el camp s'agafa com un dels conceptes sobre el qual delimitar còrpora de recerca (textos literaris, publicitaris, científics, tècnics, econòmics, jurídics, etc.) i articular objectius i metodologia.

Dins d'aquests camps, la *traducció jurídica* es troba en una situació privilegiada que deriva en gran mesura de la identificació (social i jurídica) amb aquest perfil del traductor *jurat*. En una societat amb una juridificació creixent, on el traductor és un gran oblidat, el traductor i intèrpret jurat presenta avantatges clau. L'Estat hi reconeix una funció pública i hi dedica una regulació de vegades específica i d'altres desdibuixada perquè el ciutadà puga accedir als serveis que ofereix. Amb tot, moltes àrees d'aquest exercici que necessiten la vigilància que un estat social atorga als serveis públics són desconegudes per al legislador. Des de

diversos sectors de la societat, es demana que l'Administració intervinga en les clíniques clandestines, en els fraus comesos per persones sense titulació que fingeixen tenir-ne. I es reclama en virtut d'un servei públic. Els traductors jurats també ofereixen aquesta prestació a la societat i el que vivim és un bon moment per unir-nos a altres veus i demanar també una intervenció reguladora alhora decidida i limitada.

En conjunt, existeixen motius socials, jurídics i acadèmics perquè la traductologia s'ocupe de la professió del traductor. En aquest sentit, el gran valor dels estudis existents, que són encara poc prolífics, passa sovint desapercbut per una manca de sistematització que ens permeta descriure, estudiar i conèixer la dimensió professional.

En l'elecció d'aquest treball, han estat decisius aquests factors, però també d'altres relacionats amb la nostra evolució acadèmica i personal. Des de la llicenciatura, la contrastació, primer, dels sistemes jurídics anglosaxó i continental, i la inexistència, després, de solucions que ens permeteren explicar a través de les realitats socials d'un sistema el que ocorria en l'altre, ens va produir una gran curiositat. En les traduccions, pròpies, de companys i de professors, s'adoptaven solucions de compromís *ad hoc* que creaven un espai intermedi, però que no es corresponien exactament als significats disponibles en cap dels dos sistemes. Així, per exemple, *High Court of Justice* corresponia a una institució determinada en dret britànic que no tenia homòloga en el nostre dret i que les diverses opcions de traducció podien fer identificar amb una institució diferent de l'original i inexistent en aquest sistema de partida ('Tribunal Superior de Justícia'), on deixar-la en anglès produïa desconcert en el lector, on adoptar la denominació de la institució més similar provocava una identificació falsa i l'atribució de competències diferents ('Tribunal Suprem') i on inventar un nom nou produïa estranyesa, a més d'una manca palesa de correspondència entre el discurs i qualsevol realitat fàctica o social.

Al final de la llicenciatura, sota la tutela d'una altra professora, l'angoixa anterior va anar desapareixent, ja que ens va fer veure que, per molta inequivalència jurídica que hi poguera haver, sempre hi havia una solució de traducció. Gràcies a aquesta tutela i a través de la pràctica de la traducció jurídica i de la relació amb altres persones pertanyents a aquest camp, va sorgir la primera observació no sistemàtica sobre les diferències de la producció textual dels traductors respecte als

textos originals, respecte als textos que es prenien com a model en la llengua meta, però també respecte als textos que produïen altres traductors. En tot cas, hi havia palesa la creació d'alguna cosa nova que no era present ni en els textos que produïen altres juristes ni, més copsadorament, en la realitat social en què s'inscrivien. Tot i així, la comunicació funcionava.

Aquesta introducció en l'exercici de la traducció jurídica primer i jurada després, amb la superació de les proves d'habilitació, ens va servir també per entrar en contacte amb altres traductors i, més destacadament, amb clients. Les frases del tipus «ja veus què costa; si és dir el mateix amb altres paraules», «si ho podria fer jo, però em demanen el segell», «com pot ser tan car?, si només t'has de posar a escriure-ho», combinades amb les exigències respecte a terminis i horari ens van fer adonar que el client no valorava el producte, per no dir res de l'opinió que li mereixia el productor que gosava cobrar el servei. En altres casos, expressions de la mena de «ah!, que no és gratuït?» o «però açò no ho paga l'Estat?» ens van fer adonar que sovint la percepció del client era d'una funció pública i que aquesta creença no era del tot inopinada, ja que el client establia vincles de semblança entre aquesta activitat i d'altres burocratitzades, en tot cas, de caire administratiu. Fet i fet, el producte tampoc no es valorava, però es reclamava en certa mesura l'empara de l'Estat, el qual, ben al contrari, preferia sagnar els ingressos amb el règim d'autònoms per un producte mercantil que també podia veure's des de la perspectiva del servei públic.

Paral·lelament, el contracte de *compravenda immobiliària* va esdevenir un interès per si sol. En un curs de doctorat impartit per la doctora Borja, se'ns va oferir l'oportunitat de desenvolupar una recerca sobre aquest gènere de textos en la qual havíem de plantejar l'itinerari que seguiria en la traducció d'un contracte d'aquest tipus. En aquesta investigació, les figures jurídiques, l'estructura del document, la sintaxi, la realitat que representava... van anar conformant un terreny apassionant que se'ns va permetre explorar gràcies a un lectorat a la Universitat de Cambridge i al fons bibliogràfic de què disposava. Posteriorment, el Departament de Dret Privat de la Universitat Jaume I va organitzar un postgrau en dret de la propietat immobiliària que ens va permetre accedir a la realitat jurídica de l'Estat espanyol en aquesta matèria.

En aquest temps, es va anar conformant la idea originària d'aquesta recerca i vam determinar l'objecte d'estudi i les hipòtesis inicials. L'estudi que iniciàvem es

plantejava la traducció com un producte professional dels traductors jurídics, un espai autònom conformat per satisfer unes necessitats específiques a partir d'un pretext, una matèria primera que s'havia d'elaborar perquè, per si sola, no les podia satisfer. Així se'ns plantejava, d'una banda, considerar la traducció com un procés laboral, per la qual cosa ens vam adreçar a estudis que tractaven aquest mateix tema en altres àmbits. D'altra banda, el producte d'aquest procés responia a unes característiques particulars, atès que es tractava d'un *text*. Durant la llicenciatura, se'ns havia parlat sovint de la noció de *gènere*, un model abstracte conformat en el si d'una cultura a partir de les formes habituals d'expressar uns continguts relativament fixats en unes situacions de comunicació, i posteriorment, en alguns cursos de doctorat, vam tenir l'oportunitat d'aprofundir-hi. Aquest concepte ens va plantejar vinculacions importants amb el producte de la professió —el nostre interès d'estudi— per tal com dóna compte d'una homogeneïtat de resultats però també de condicionaments que remetent a l'estabilitat de pràctiques que caracteritza un exercici professional consolidat. Això no obstant, la particularitat de les situacions de traducció ens va fer pensar que la traducció havia d'estar influïda en la producció per motivacions i constreyniments diferents a la producció textual d'altres professionals, com ara els advocats, per als quals el text esdevé una eina de gran valor, però no el *servei* que permet l'existència mateixa de la professió. D'aquesta diferència entre la traducció i altres activitats sorgia el valor i la idiosincràsia del *producte*, i també la natura del *treball*.

Des d'aquests plantejaments, i amb el desig de seguir un camí que ens permeta contribuir a la fi a millorar les condicions sovint precàries de l'exercici professional, hem triat la descripció d'aquesta pràctica especialitzada referida a la traducció jurídica i jurada en el context socioeconòmic en què es desenvolupa.

Objectius de la recerca

L'objectiu principal d'aquest treball és descriure la situació actual i l'activitat professional del traductor jurídic i jurat (l'*agent social*) i el *producte* que genera. La recerca en aquest sentit se circumscriu als traductors del nostre Estat que treballen amb l'anglès com a llengua de partida i amb el català o l'espanyol —també les dues— com a llengua d'arribada. Aquest objectiu general, que fa referència a la vida

política, social i econòmica dels traductors jurats, s'ha de dividir en diversos objectius d'abast menor. Aquests, més concrets, serien els següents:

1. configurar un model per descriure efectivament l'activitat professional del traductor jurat;
2. descriure la professió del traductor jurídic en el seu context, en comparació amb altres professions —en concret, amb la dels seus clients, els juristes;
3. identificar la forma més productiva de descriure la matèria primera i el producte que aquest professional ofereix a la societat com a mediador en un àmbit especialitzat de comunicació;
4. determinar si el concepte de *gènere* permet una aplicació específica per a l'estudi del producte de la traducció jurídica i jurada com a activitat professional;
5. definir la matèria primera amb què treballa el traductor jurídic i jurat i el producte que elabora i ofereix al mercat;
6. identificar les relacions existents entre l'oferta, la demanda i l'execució de les funcions d'aquest professional en un context socioeconòmic determinat;
7. estudiar la tensió que sorgeix de la lluita entre els designis del mercat i els de l'Estat, que representa l'interès públic, i com afecta el col·lectiu de traductors jurídics i jurats;
8. estudiar la cohesió del grup respecte al procés productiu i al resultat d'aquest (les traduccions jurídiques) per determinar la urgència de les diferents línies d'actuació possibles.

Així doncs, el nostre treball intenta contestar en termes generals la pregunta *què és el traductor jurídic i jurat*, i més concretament *què produeix, què diu i què fa*. De fet, la dimensió socioprofessional del traductor atansa una gran diversitat de preguntes: amb qui treballa, amb qui coopera, on, quan, com i per què treballa, què ofereix, com ho ofereix o qui ho necessita, entre d'altres. A través d'aquest treball, intentarem contestar aquestes preguntes i sentir, així, una veu que no ha estat mai callada, que sempre ha actuat, que s'ha requerit i s'ha fet servir, però que potser no ha obtingut un ressò prominent que, al nostre parer, no hi ha raó per negar-li.

Delimitació de l'objecte d'estudi

En termes generals, podríem dir que el traductor jurat és aquell que tradueix professionalment textos escrits majoritàriament jurídics amb finalitats oficials. Aquesta definició és força simple però conté factors clau que ens ajuden a concretar l'interès que guia aquest treball. Això no obstant, abans d'esgranar els diferents elements definitoris, volem aclarir la tautologia que sembla palesar l'enunciat: el traductor tradueix. Aquesta expressió no està buida de significat ja que *traduir* és, de la manera que l'entenen molts estudiosos, una complexa acció de comunicació, un procés que s'inicia amb la interpretació d'un text formulat d'acord amb un sistema original i amb unes condicions determinades i que culmina amb la reformulació destinada a ser acollida en un sistema distint, amb un context, unes funcions i uns constreyniments diferents.

Traduir, però, és també una activitat que comença amb la necessitat d'entendre o donar a entendre un text, que continua accedint a un mediador, anomenat traductor, que rep un encàrrec. L'encàrrec determina per al mediador l'audiència, el propòsit i la funció del text que haurà de produir i que s'inserirà en un moment delimitat per coordenades espacials i temporals. Aquest procés no finalitza lliurant el text processat a un client i a un mercat, ja que ací és on la traducció complirà (o no) les expectatives dipositades en el productor del servei i començarà una vida útil. Aquesta segona concepció de la traducció, que en cap moment contradiu, solapa o menysté la primera, és la que ens permet afegir l'adjunt *professionalment* a la definició de traductor jurat que hem ofert en el paràgraf anterior.

Això fa també que no puguem tractar de la mateixa manera l'expressió que comentàvem abans («el traductor és aquell que tradueix») si invertim els participants (*aquell que tradueix és traductor*). Amb això volem dir que en aquest treball no pretenem estudiar més que aquell qui tradueix *professionalment*, qui acara un mercat concret i respon a la demanda amb l'oferta d'un producte terciari, és a dir, un servei, amb un cost determinat, un benefici proporcional i una utilitat pública. Tot i que, com reconeixen alguns traductòlegs, encara està per delimitar què significa la *traducció professional*, aquest treball es proposa partir de què significa *professional*,

i, a partir de llavors, comparar l'activitat traductora que s'esdevé en la realitat amb aquest concepte de *professió*.

Una qüestió cabdal en la delimitació de l'objecte d'estudi és establir si pretenem estudiar la traducció o la interpretació. En el cas del traductor jurat existeixen vacil·lacions fins i tot en la legislació. Així, el Ministeri d'Afers Exteriors, que concedeix el títol necessari per a exercir, no distingeix en l'habilitació entre les dues modalitats. Això no obstant, les legislacions autonòmiques, en les quals l'Estat delega la potestat per nomenar traductors i intèrprets jurats a les llengües cooficials, sí que estableixen aquesta distinció. En el mercat laboral, les dues activitats són complementàries, tot i que no és imprescindible exercir simultàniament com a traductor i intèrpret —si és que s'aconsegueixen les dues habilitacions—. De fet, coneixem personalment casos en què no s'exerceix la doble capacitació. Per això creiem lícit separar les dues activitats també en l'estudi del mercat laboral i assignar a cada una la denominació corresponent: *traducció jurada* davant d'*interpretació jurada*. La primera d'aquestes serà la que ens interesse en aquest treball.

També dèiem en la definició general de l'objecte d'estudi que el traductor jurat treballa amb textos majoritàriament jurídics. Diversos autors recullen la disparitat d'encàrrecs que reben els traductors jurats, des de cartes d'amor que cal presentar com a prova de la part demandant en un cas de divorci fins a patents que cal registrar com a invencions a diversos països simultàniament a fi de protegir els drets del creador a diverses jurisdiccions. Els camps, com es veu, oscil·len entre els més familiars i els més tecnificats, però la majoria de textos que només pot traduir un traductor jurat són textos adscrits al camp jurídic. Tot i així, cal advertir que la distribució d'encàrrecs i l'especialització dels professionals pot fer que un traductor no tracte d'habitud amb documents jurídics, ja que concentra la seua força de treball en documents de propietat industrial que, tot i estar emparats per una legislació *ad hoc*, formen part, en realitat, del camp de la tècnica.

En darrer terme, la definició ens remet a les finalitats oficials de la traducció jurada. Aquesta puntualització esdevé cabdal, ja que és el tret distintiu que ens permet parlar separadament de traducció jurídica i de traducció jurada. Els traductors jurats ho són en virtut d'un nomenament per a un parell de llengües de l'Administració —central o autonòmica— i se'ls reconeix una funció pública (més o menys) regulada: són els únics que poden certificar (*jurar*) la fidelitat i la integritat

de les traduccions. Aquesta certificació és un requisit vigent en el nostre dret perquè l'Administració pugui acceptar documents traduïts sense afectar el principi de seguretat en les actuacions. Això no obstant, la realitat del mercat fa que els traductors jurats no es dediquen tan sols a la traducció jurada, sinó que les traduccions jurídiques, és a dir, aquelles que no tenen un caràcter oficial, s'encomanen també a aquests professionals, que presenten una garantia afegida d'efectivitat i de qualitat gràcies al seu nomenament.

En conseqüència, el nostre estudi es planteja, en terminologia d'Hurtado Albir (2001), com un estudi centrat en una *classe* de traducció, la traducció professional, en un *tipus* de traducció, la traducció jurídica i jurada, i en una *modalitat*, la traducció escrita.

Hipòtesis

Aquest treball presenta la confluència de dos interessos que deriven en un de sol i que parteixen dels conceptes de *professió* i de *gènere* i l'ampli ventall d'aplicacions que permeten totes dues nocions. Així, aquest treball es basteix sobre una hipòtesi principal que deriva en diverses hipòtesis subordinades que tracen una senda de recerca i que s'encaminen cap a una única destinació: el traductor jurídic i jurat.

La hipòtesi principal que volem defensar és que la traducció jurídica i jurada és una *professió* i que el *producte* és un gènere propi d'aquesta activitat, derivat en un sentit processal però autònom com a objecte de consum. En aquest sentit, hem adoptat la denominació *transgènere* per donar compte amb el prefix de la situació intersticial d'aquesta creació discursiva que dona lloc a un tercer espai de comunicació entre cultures.

Quan qualifiquem la traducció jurídica i jurada de *professió* i el traductor jurídic i jurat com un *professional* (com a hipòtesi), impliquem que aquest forma part d'una comunitat compacta amb un *sector econòmic assignat* derivat d'una necessitat social definida; una sèrie de *privilegis socials* (com ara el prestigi i el poder econòmic i social); un *ens de representació col·lectiva* que els permet conformar un grup d'influència; i una *competència* definida que permet l'accés a l'activitat

professional. Comptat i debatut, una professió pot presentar un grau de prototipicitat relatiu, i, tot i així, ser professió.

Aquesta hipòtesi principal deriva en altres de subordinades que serien les següents:

1. La valoració del treball del traductor per part de la societat pot explicar-se atenent al grau de professionalització (l'adhesió o no als diferents trets que caracteritzen les professions i que hem vist en definir la hipòtesi principal) aconseguit en aquest sector socioeconòmic.
2. La realitat d'aquesta ocupació es justifica en l'existència d'un *producte* propi que li dona raó de ser en una societat de mercat.
3. El producte que ofereix una professió, el text traduït, i el sistema autònom que aquest conforma és el que distingeix la professió, el que agrupa en primer terme els seus membres i un dels factors determinants de la posició que aquesta ocupa al mercat.
4. Aquest producte conforma un *gènere* propi de la traducció i diferent al que presenten altres professions i constitueix una forma autònoma de comunicació especialitzada que depèn de les necessitats d'un mercat al qual s'adreça i serveix. Així, el transgènere esdevindria un tercer espai on tindria lloc la comunicació entre dues comunitats separades per la cultura i unides pel traductor jurídic i jurat.
5. El grau d'homogeneïtat del producte pot revelar-nos el grau de cohesió i de consolidació de la professió de traductor jurídic i jurat.
6. La traducció jurídica i jurada com a activitat laboral pot evolucionar en el sentit d'aconseguir millores per als qui l'exerceixen i pel als qui sol·liciten els seus serveis.
7. Una via per aconseguir millores laborals és propiciar una major cohesió en el grup social, a fi d'aconseguir una representació col·lectiva.

Mètode

Per poder dur a terme aquest treball i verificar les hipòtesis, vam decidir combinar un *estudi sobre els fonaments teòrics* amb un altre d'*empíric*. Tot seguit, exposarem com es van succeir les diverses etapes de la investigació i volem

puntualitzar que algunes d'aquestes van ser prèvies a l'observació dels fenòmens que ens interessa estudiar i, per tant, van sorgir en un moment on les hipòtesis de treball encara no estaven formulades. Això no obstant, la informació que en vam obtenir va ser molt útil per a les etapes on la recerca estava ja estructurada.

FONAMENTS TEÒRICS

Des de la idea inicial del treball, el primer pas de la investigació va ser accedir a l'herència d'estudis sobre el concepte que vertebrava el treball, el *gènere*, i vam veure la seua presència en diversos àmbits. Aquest concepte conformava un camp de recerca interdisciplinari que abastava una gran diversitat d'estudis amb punts de partida, plantejaments, metodologies i conclusions variades que podien conformar conjuntament una *teoria del gènere*. En l'àmbit de la traductologia, vam veure que aquest concepte estava fortament assentat i vam trobar diverses aportacions en el sentit de reconèixer les traduccions com un gènere per dret propi, diferent de l'original del qual partíem.

Això no obstant, el plantejament del nostre treball feia que consideràrem el gènere com el resultat d'un procés productiu i així vam començar una recerca bibliogràfica sobre el *treball* que ens va conduir des de la sociologia del treball fins a la *sociologia de les professions*, ja que el bé amb què comercia el traductor és de caire intel·lectual. Aquestes dues són també camps d'estudi que s'han desenvolupat principalment en el si de la sociologia, però que també han comptat amb contribucions d'altres àmbits. Tot i així, la interdisciplinarietat d'aquest camp no és tan pronunciada com la que hem vist en el cas del gènere.

En la convergència dels estudis sobre la professió i dels estudis del gènere, vam accedir també a algunes contribucions en els camps de l'antropologia, la sociolingüística, la lingüística funcional, l'anàlisi del discurs, la pragmàtica, l'estilística, la lingüística, la filosofia del llenguatge, la teoria del coneixement o la teoria de la comunicació que podríem agrupar amb la denominació *sociologia del discurs*. En aquestes contribucions, vam veure plantejaments que establien una forta relació entre l'expressió discursiva, els trets distintius d'una comunitat i la perpetuació dels trets d'aquesta comunitat en diferents dimensions. En aquest context, ens vam veure empeses a adoptar altres conceptes (*cultura, socialització o comunitat*) per al desenvolupament del nostre treball.

A partir d'aquesta revisió bibliogràfica, vam modificar parcialment les hipòtesis inicials i vam arribar a les que hem plantejat més amunt en aquesta introducció i que se centren amb més força en la traducció com una operació professional inscrita en un mercat. Una vegada comptàvem amb unes hipòtesis definitives, vam iniciar el disseny de la investigació.

L'estudi es plantejava caracteritzar la *professionalitat* del traductor jurídic i jurat, per a la qual cosa vam establir un marc d'anàlisi sociològica on tinguérem en compte els factors més rellevants d'acord amb la bibliografia. A fi de comptar amb caracteritzacions diferents de professionalitat d'acord amb el model, vam decidir aplicar aquest marc a una professió diferent a la del traductor jurat, però molt relacionada amb aquest i amb el nostre estudi. Així, l'activitat laboral escollida va ser la d'advocat, situat en el nostre context socioeconòmic a fi de limitar el nombre de variables en les descripcions d'aquesta professió i del traductor jurat. Tanmateix, en aquesta primera caracterització es dibuixen també alguns trets dels *solicitors* com a professió que s'encarrega de la redacció del text original i dels notaris del nostre context en moments on la divergència de característiques produeix un enriquiment notable de l'estudi. Posteriorment, per aconseguir dades sociològiques de la professió de traductor jurat vam dissenyar qüestionaris i entrevistes que vam administrar als traductors jurats, els agents socials, i a altres sectors de la societat. La metodologia seguida en aquest disseny es va basar en obres de sociologia i també en algunes investigacions que es duen a terme en el camp de la traductologia.

ESTUDI EMPÍRIC

A fi de conèixer la situació social de la professió del traductor jurídic i jurat, vam dissenyar unes entrevistes i un qüestionari que ens permeteren accedir a les dades requerides per caracteritzar aquest àmbit laboral d'acord amb el marc d'anàlisi sociològica de les activitats professionals dissenyat en la primera part del treball. Una primera enquesta la vam administrar a una mostra aleatòria de població per saber quin grau de coneixement hi ha en la societat sobre la figura d'aquest professional. Altres dades les vam extraure del mateix sector professional i d'altres que entren en contacte amb el traductor jurídic i jurat. Així, vam mantenir entrevistes amb alguns professionals (traductors i juristes) en diversos moments del treball i vam proposar un mateix qüestionari a 400 traductors jurats perquè ens proporcionaren les dades

que necessitàvem. La informació obtinguda es va completar amb una consulta bibliogràfica i legislativa per traçar un perfil social, jurídic i conceptual del traductor jurídic i jurat.

D'altra banda, per esbrinar l'existència o no d'un tercer sistema genèric constituït per les traduccions jurídiques professionals en l'àmbit de la comunicació intercultural, vam adoptar una metodologia empírica que ens permetera descriure traduccions i detectar les diferències que aquestes presentaven respecte a originals en els idiomes de partida i d'arribada. Així doncs, el pas següent consistia a obtenir textos originals en els idiomes de treball (anglès, català i espanyol) i textos traduïts en la direcció que ens proposàvem (l'anglès com a llengua de partida i el català o l'espanyol com a llengua d'arribada). En l'obtenció de textos originals, vam comptar amb l'ajuda de diverses persones relacionades amb la compravenda immobiliària tant a Anglaterra (a Manchester i a Sheffield) com a Espanya (especialment a Alacant, València, Castelló, Tarragona i Barcelona, però també a Màlaga).

L'anàlisi discursiva d'aquests textos tenia per objectiu accedir a trets textuais, on era cabdal que ens permetera accedir al significat, però també a d'altres peritextuais. Així, vam avaluar les possibilitats de les anàlisis estudiades i vam adoptar un model creat en el si de la traductologia basat en els postulats de la lingüística funcional sistèmica. Aquest model ens permetia tenir en compte una gamma àmplia de característiques de caire divers i establia vincles entre el discurs, el significat i la funció de les formes adoptades.

Atès que, en el cas de les traduccions, ens interessava esbrinar el grau d'homogeneïtat que presentaven, vam considerar escaient realitzar un experiment per reduir les variables en les mostres i vam sol·licitar a diversos traductors jurats professionals que ens traduïren un sol text de partida. La determinació de la població enquestada va partir dels registres de traductors i d'intèrprets jurats de la Generalitat de Catalunya i del Ministeri d'Afers Exteriors. Ens vam posar en contacte amb més de 500 individus, dels quals vam obtenir 22 traduccions (a més de 45 qüestionaris).

En l'anàlisi dels resultats combinarem la mesura quantitativa amb la interpretació qualitativa, seguint mètodes plantejats en obres sobre recerca sociològica d'entrevistes lliures, estructurades i semiestructurades. A partir del processament de la informació, vam identificar buits de dades que vam completar amb noves entrevistes semiestructurades. Volem destacar també que els resultats

obtinguts en l'anàlisi es van donar a conèixer als participants i van ser sotmesos a un debat col·lectiu. Finalment, utilitzarem la informació obtinguda per contrastar les hipòtesis i conformar les conclusions que apareixen al final d'aquest treball.

Corpus i mostra

El *corpus* textual d'aquesta descripció estarà format per textos originals pertanyents a un sol gènere jurídic (la compravenda immobiliària) i les traduccions es corresponen amb un sol tipus d'encàrrec (la traducció com a testimoniatge de la compravenda realitzada en el si d'un sistema jurídic diferent). El gènere triat respon a una realitat jurídica, els drets reals, amb moltes diferències entre les dues cultures, la qual cosa ens pot servir per apreciar més clarament el fenomen buscat.

Els textos que vam aconseguir són textos reals, però també hem considerat adequat incloure-hi formularis per tal com en les nostres entrevistes amb *solicitors* anglesos i advocats i notaris espanyols ens hem adonat que l'elaboració que en fa el jurista en el cas d'aquest gènere és mínima i sovint es limita a la unió de clàusules ja disponibles.

Les fonts d'on vam obtenir els documents reals són professionals del dret, en concret, *solicitors*, advocats, notaris i gestors immobiliaris, i també traductors, a més dels mateixos propietaris d'alguns habitatges. D'altra banda, també vam obtenir formularis d'aquests mateixos professionals del dret i d'enciclopèdies i llibres de text que en recullen. Finalment, hem obtingut alguns documents i formularis a través d'Internet. Una vegada vam obtenir els documents, els vam agrupar per sistema jurídic i vam seleccionar un text representatiu per a cada idioma a causa de les grans similituds que presentaven tots els documents i per fer-ne una anàlisi més detallada.

Pel que fa a la recerca sobre els professionals de la traducció jurídica i jurada a fi de caracteritzar la situació socioprofessional, una part essencial del corpus utilitzat per obtenir la informació són enquestes, entrevistes i traduccions efectuades *ad hoc* per a aquest treball. En aquest sentit volem destacar la col·laboració desinteressada d'acadèmics i de pràctics de la traducció i del dret que ens han il·luminat amb dades i comentaris sobre la professió del traductor jurídic i jurat i també sobre la realització d'aquest treball. Així mateix, volem remarcar l'ajuda d'altres ciutadans anònims que

han contestat en diverses ocasions enquestes sobre temes diferents que ens han ajudat a poder dur a terme aquest treball.

Amb aquests instruments, hem aconseguit dels traductors jurats una mostra de 23 traduccions completes del text proposat (i 2 traduccions parcials) i 45 qüestionaris. A més a més, hem obtingut 492 enquestes de carrer d'una població variada situada en el territori de la Comunitat Valenciana. Els qüestionaris i les enquestes s'han utilitzat per caracteritzar la professió, mentre que per descriure el transgènere hem analitzat les traduccions i hem complementat les dades extretes amb d'altres contingudes en els qüestionaris. Com pot apreciar-se, la mostra és reduïda, per la qual cosa a l'hora de formular els resultats hem tingut cura de no fer generalitzacions referides a tota la població de traductors jurídics i jurats.

Estructura de la tesi

Aquest treball es divideix en dos grans blocs. Després d'aquesta *introducció*, s'inicia la *primera part* (capítols 1 a 4), en la qual es presenten els fonaments teòrics del treball. Aquesta part ens serveix per presentar l'estat de la qüestió en els diversos camps d'estudi tractats i, principalment, en les dues línies de recerca principal, que són la professió i el gènere, i per ubicar el nostre estudi en aquest context.

El *primer capítol* es dedica a la noció de *professió* i a l'estudi que se n'ha fet en el si de la sociologia de les professions. En aquest capítol intentem oferir una panoràmica de les diverses perspectives i situar-les en el context corresponent per poder entendre amb més profunditat les reflexions respectives. Amb aquesta informació, elaborem un model d'anàlisi de les activitats laborals on es tenen en compte les qüestions que hem considerat més rellevants a partir dels diversos estudis examinats. Aquest model ens servirà en la part aplicada del nostre treball per establir els punts forts i les febleses de dues professions que es comuniquen a través de la traducció del gènere escollit en aquest treball. Aquestes professions són l'advocat i el traductor jurídic i jurat.

El *segon capítol* tracta el gènere com un problema de denominació d'un concepte reiterat en els estudis lingüístics i traductològics. Una vegada establert el significat que hi atorguen diferents estudiosos amb etiquetes distintes, ens inclinem per una de les possibilitats plantejades, amb una tradició sòlida en altres àmbits

d'estudi. A continuació, fem un repàs del que s'ha dit sobre el gènere textual en algunes disciplines i àrees d'estudi, com són la teoria de la literatura i la crítica literària, la retòrica, la lingüística, la comunicació audiovisual i la traductologia. En aquesta revisió bibliogràfica intentem plantejar els problemes més rellevants i també les perspectives que ens permetran oferir una visió de gran abast del que és el gènere textual.

Així doncs, en el *tercer capítol* establim una divisió dels diferents aspectes del gènere estudiats en les disciplines esmentades en tres dimensions, una més àmplia de cultural, una altra de cognitiva i una final de discursiva, entesa com la forma que es materialitza reiteradament en una situació de comunicació institucionalitzada. Pel que fa a la dimensió cognitiva, plantegem l'estudi com una possibilitat que deixem fora de l'abast d'aquest estudi, tot i que veiem una forta representació d'aquesta dimensió en la cultural, ja que no es pot entendre una cultura si no és com a interacció d'individus i espais cognitius compartits. Quant a la dimensió discursiva, hi incloem l'explicació del marc d'anàlisi que adoptarem a partir del treball del Dr. Marco Borillo (Marco Borillo, 2002).

Finalment, el *capítol quart* se centra exclusivament en el gènere de la traducció, el tercer espai que hem comentat ja en altres moments d'aquesta introducció. Proposem la denominació de *transgènere* per qüestions d'economia lingüística (en comparació amb *gènere de la traducció* o *gènere propi de la traducció*), per similitud amb altres composicions lèxiques relacionades amb la traducció, com pot ser *transcultural* i perquè el prefix conté el sentit de transversalitat i de dinamisme que volem conferir a la noció.

Tot seguit comença la *segona part* (capítols 5 a 9) on es desenvolupa l'estudi empíric i experimental que hem dut a terme entre la població de traductors jurats. El *capítol cinquè* es planteja com una mena d'introducció a aquesta part i, així, explica detalladament el corpus seleccionat, els agents socials que ens proporcionaran les dades sociològiques, la metodologia que hem aplicat en el disseny de l'estudi, la recollida i el processament de les dades, l'anàlisi de la informació i el rescabament a la població que ha participat en aquest treball.

El *capítol sisè* inicia l'anàlisi de les professions amb el camp jurídic i hi situa en primer terme la figura de l'advocat com a professional, tot i que s'hi inclouen consideracions respecte a *solicitors* i notaris, com també comentaris menors referits a

altres professions jurídiques. En la caracterització d'aquesta professió comencem amb la definició que proposa el sociòleg francès recentment desaparegut Pierre Bourdieu. Tot seguit, s'aplica el marc d'anàlisi proposat en el primer capítol i se n'extrauen les conclusions que poden ser de major rellevància, a efectes contrastius, per a l'estudi de la traducció jurídica i jurada com a professió. Al llarg d'aquesta caracterització es recorre a diferents obres que s'han preocupat d'una manera o d'una altra per la figura socioprofessional dels advocats, tot i que la inexistència d'un estudi previ en els termes que plantegem ací ens ha obligat a fer petites recerques al respecte i en les quals els col·legis d'advocats han estat una font d'informació de gran ajuda. En aquest capítol, l'advocat es considera l'origen de la *demanda*, tot i que som conscients que aquest és només un factor que pot variar d'acord amb la multitud d'encàrrecs possibles.

Tot seguit, introduïm amb el *capítol setè* l'estudi del traductor des d'una perspectiva sociològica. A partir del marc proposat en el primer capítol d'aquest treball, descrivim la figura del traductor jurídic i jurat i conferim en alguns punts el comportament d'aquest agent social amb el del seu client, l'advocat, que havíem estudiat en el capítol anterior. Per poder oferir una caracterització ajustada a la realitat, ens basem en els resultats de les enquestes i de les entrevistes administrades a diferents sectors de la societat i, molt notablement, als traductors jurídics i jurats. Al llarg de la descripció s'identifiquen punts forts i febles d'aquesta professió, així com les possibles línies d'actuació que plantegem des d'una metodologia de recerca-acció. En conjunt, s'intenta caracteritzar la figura del traductor jurat com un professional que ofereix uns serveis a uns clients en un context socioeconòmic determinat, en concret, l'economia de mercat.

El *capítol vuitè* comença l'anàlisi discursiva, on apliquem el marc plantejat en el tercer capítol. En aquest primer contacte amb l'aplicació de l'anàlisi ens centrem en la producció textual dels advocats i, en concret, en el contracte de compravenda immobiliària. En aquest capítol, s'analitzen amb detall tres textos originals, un de britànic, un de català i un d'espanyol. Aquest apartat vol remarcar el caràcter de *matèria primera* dels sistemes genèrics jurídics de la cultura original i de la cultura meta des de la perspectiva del traductor jurat. Amb això ens referim al fet que el traductor parteix en primer lloc d'un text original i el transforma amb diverses eines, entre les quals es troben els sistemes genèrics de la cultura que ha d'acollir el seu

producte. Volem remarcar que el fet d'estudiar en primer lloc els textos originals no es justifica amb intencions avaluatives respecte a les traduccions, sinó que es planteja com una qüestió merament instrumental. El nostre objecte d'estudi és el traductor jurídic i jurat i la seua producció textual, per la qual cosa volem tenir el màxim d'informació possible a l'hora d'acabar els capítols en què s'exposa aquesta part de la recerca.

En el *capítol nou*, amb el qual es clou el treball, ens centrem completament en la figura del traductor jurat. Així, el capítol novè se centra en la descripció discursiva del *transgènere* de compravenda immobiliària a fi de determinar les semblances amb els gèneres de les cultures original i meta i amb el propòsit d'establir-ne la idiosincràsia que ens permetrà —si es confirma la hipòtesi— tractar-lo com una producció industrial de caire intel·lectual.

Finalment, es plantegen les *conclusions*, on exposarem els resultats parcials que s'han anat perfilant en la recerca i també la conclusió global amb què conclou aquest treball, alhora que oferirem algunes perspectives de recerca futura que han sorgit arran de la investigació.

A continuació, incorporem un *glossari* dels termes que s'utilitzen en aquest estudi i que ens ajuda a oferir una estructura coherent de les idees que hi queden paleses. Sempre que ho hem considerat rellevant, hem inclòs la font d'on s'extrau la definició utilitzada o en què s'inspira la reformulació.

Tot seguit, recollim una sèrie d'*annexos* on s'inclouen dades que hem cregut prou interessants per incloure però no suficientment importants perquè apareguen en el cos del treball. Així, aquest volum d'annexos es conforma per les parts que tot seguit exposem: (a) comentaris respecte a algun aspecte tractat en el cos del treball que consideràvem prou rellevant per incloure'l en alguna part d'aquest, (b) documents que consideràvem massa extensos per incloure'ls al cos d'aquest treball però que són necessaris per comprendre algun punt del text, (c) la documentació que es va enviar als traductors jurats en els diversos contactes, (d) algunes mostres de la correspondència establerta amb aquests, (e) les traduccions que aquests ens van proporcionar, (f) el model de qüestionari que van emplenar els traductors jurats, (g) el model d'enquesta de carrer administrada per obtenir dades sobre la figura professional del traductor jurat, (h) alguns documents no escollits per a l'anàlisi però

que considerem necessari incloure perquè pugui comprovar-se el criteri de selecció, i (i) els textos originals analitzats en aquest treball.

Al llarg d'aquest treball hem anat il·lustrant algunes observacions i comentaris amb 40 taules i 77 figures (quadres i il·lustracions) que apareixen numerats en el cos del treball i recollits en un índex de taules i figures al principi d'aquest. Hem inclòs dues llistes separades de taules i figures i les hem arranjat les dues per ordre d'aparició en el treball.

La *bibliografia* citada en el cos d'aquest treball apareix al final. Respecte a aquesta, hem de comentar les decisions que vam prendre i que afecten tant les citacions com la bibliografia. En primer lloc, cal advertir que en els casos en què podríem citar una mateixa obra per dos anys diferents vam escollir un d'aquests anys atenent a criteris diversos que vam entendre que reflectien millor la nostra intenció en cada context. Així, si citem una obra per una edició que no és la primera, farem esment en la bibliografia a l'edició consultada, tot i que l'ordenarem per l'any d'aparició a fi de donar una idea més ajustada històricament de l'estat de la qüestió. Això no obstant, en casos en què la segona edició comporta canvis respecte a la primera, incloem l'obra per l'any de la revisió, tot i que esmentem també l'any de l'original. En canvi, en casos de traduccions, ordenem la referència per l'any d'edició de l'obra traduïda, malgrat que fem esment a l'edició consultada i l'any de l'original en la referència completa del final del treball. Finalment, en altres casos en què l'edició és una recopilació d'obres aparegudes en anys diversos, citem l'any de l'edició acompanyat en els articles individuals de l'any de publicació de l'original d'on s'extrau el fragment o l'article.

Pel que fa a qüestions de presentació i format d'aquest treball, cal dir que hem adoptat les propostes de Rigo i Genescà (2000) i que, quant a les normes ortotipogràfiques bàsiques de citació, referència bibliogràfica, puntuació, etc., ens hem adherit a les que proposa la Universitat Jaume I per ser aquest el context en el qual es presenta el nostre estudi. Per a qüestions subsidiàries, hem acudit al manual d'ortotipografia de Mestres i Pujol i altres (1995).

PART I
FONAMENTS TEÒRICS: La professió i el gènere

(Capítol 1) **L'ESTUDI DE LES PROFESSIONS**

ESTAT DE LA QÜESTIÓ

- Les professions com a ens estàtics
- Les professions com a processos dinàmics

UNA PROPOSTA SINTÈTICA PER A L'ESTUDI DE LES PROFESSIONS

- Anàlisi socioeconòmica
- Anàlisi comunitària
- Anàlisi individual

(Capítol 2) **L'ESTUDI DEL GÈNERE**

DELIMITACIÓ DEL CONCEPTE

- Recerca terminològica
- La nostra opció terminològica

L'ESTAT DE LA QÜESTIÓ EN L'ESTUDI DEL GÈNERE

- Estudis literaris
- Estudis retòrics
- Estudis lingüístics
- Estudis de comunicació audiovisual
- Estudis traductològics

(Capítol 3) **UNA RECONCEPTUALITZACIÓ DEL GÈNERE PER A LA TRADUCCIÓ JURÍDICA**

CONCEPTES PREVIS PER A UNA GENOLOGIA APLICADA

- Convenció, norma i gènere
- Les variants d'ús del gènere: paragènere, diagènere i idiogènere

NIVELL CULTURAL

- La cultura com a concepte sociològic
- Cultura i traductologia
- Comunitat i paracultura
  - La paracultura jurídica
  - El gènere en la paracultura jurídica

NIVELL COGNITIU

- La influència del gènere en l'individu
  - Socialització, socialització secundària i socialització terciària
  - La socialització terciària del traductor
- Esquemes cognitius i gènere
- El diàleg de la dimensió cognitiva del gènere amb el discurs i la cultura

NIVELL DISCURSIU

- L'anàlisi discursiva dels gèneres jurídics
- L'anàlisi discursiva en traductologia
- El model d'anàlisi
  - Context de cultura
  - Context de situació
  - Llenguatge
  - Elements cognitius

(Capítol 4) **LA TRADUCCIÓ COM A GÈNERE I EL CONCEPTE DE TRANSGÈNERE**

ESTAT DE LA QÜESTIÓ

- Estudis culturals
- Estudis lingüístics

DEFINICIÓ DEL TRANSGÈNERE

- El tercer espai

EL TRANSGÈNERE EN LA PROFESSIONALITAT DEL TRADUCTOR

PART II
ESTUDIS EMPÍRICS: Recerca sociològica i anàlisi discursiva

RECERCA SOCIOLÒGICA

ANÀLISI DISCURSIVA: ESTUDI D'UN CAS

(Capítol 5)
PLANTEJAMENT DE L'ESTUDI EMPÍRIC

DESCRIPCIÓ I JUSTIFICACIÓ DEL CORPUS DE TEXTOS I DE LA MOSTRA

- Corpus discursiu: Textos originals i traduccions
- Agents socials: Els juristes i els traductors jurídics i jurats

DISSENY DE L'ESTUDI

- Els informants
- L'enquesta de carrer
- Sol·licitud de col·laboració
- L'encàrrec de traducció
- El qüestionari
- Les entrevistes
- Suport informàtic

RECOLLIDA DE DADES

- Proves preliminars
- Administració de l'experiment

ANÀLISI DE DADES

- Mètodes quantitius
- Mètodes qualitius
- Les dades matriu dels col·laboradors

(Capítol 6)
EL CLIENT: ELS JURISTES

(Capítol 7)
EL PRODUCTOR: ELS TRADUCTORS JURÍDICS I JURATS

- La traducció jurídica i jurada des d'una perspectiva social
- L'habilitació professional com a forma d'accés a l'exercici de la traducció jurada
- El projecte de col·legiació dels traductors jurats
- El control de la qualitat percebuda com a professionalitat

(Capítol 8)
LA MATÈRIA PRIMERA: Anàlisi d'un cas

EL CONTRACTE DE COMPRAVENDA IMMOBILIÀRIA

- Context cultural
- Context de situació
- La compravenda com a gènere
- Realització lingüística

(Capítol 9)
EL PRODUCTE: EL TRANSGÈNERE

- Context cultural
- Context de situació
- Realització lingüística